

Why Did Elisha ben Avuya Leave the Fold?

Stories without easy answers

Sally Mayer

Midreshet Lindenbaum

זה מכיון את הפרה לתלמיה להוציא חיים לעולם, אף דברי תורה מכווין את לומדיהן מדרכי מיתנה לדרכי חיים. אי מה דרבן זה מטלטל אף דברי תורה מטלטלין - תלמוד לומר מסמרות. אי מה מסמר זה חסר ולא יתר אף דברי תורה חסירין ולא יתירין - תלמוד לומר נטועים, מה נטיעה זו פרה ורבה - אף דברי תורה פריין ורביין. בעלי אספות - אלו תלמידי חכמים שיושבין אספות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין. שמא יאמר אדם: היאך אני למד תורה מעתה? תלמוד לומר: כולם נתנו מרעה אחד - א-ל אחד נתן, פרנס אחד אמרן, מפי אדון כל המעשים ברוך הוא, דכתיב +שמות כ' וידבר א-להים את כל הדברים האלה. אף אתה עשה אזניך כאפרכסת, וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים, את דברי אוסרין ואת דברי מתירין, את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין.

(4) תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ה עמוד א

רבי יוחנן, כי מטי להאי קרא בכי: +איוב ט"ו הן בקדשו לא יאמין, אי בקדושו לא יאמין - במאן יאמין? יומא חד הוה קא אזיל באורחא, חזייה לההוא גברא דהוה מנקיט תאני, שביק הנך דמטו, ושקיל הנך דלא מטו. אמר ליה: לאו הני מעלן טפי? - אמר ליה: הני לאורחא בעינן להו, הני - נטרן, והני - לא נטרן. אמר: היינו דכתיב הן בקדשו לא יאמין. איני? והא ההוא תלמידא דהוה בשיבבותיה דרבי אלכסנדר ושיכיב אדזוטר, ואמר: אי בעי האי מרבנן הוה חיי. ואם איתא - דלמא מהן בקדשו לא יאמין הוה? - ההוא מבעט ברבותיו הוה.

(5) תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ה עמוד ב

+ירמיהו י"ג+ ואם לא תשמעוהו במסתרים תבכה נפשי מפני גוה אמר רב שמואל בר אינא משמיה דרב: מקום יש לו להקדוש ברוך הוא ומסתרים שמו. מאי מפני גוה? אמר רב שמואל בר יצחק: מפני גאוותן של ישראל שניטלה מהם ונתנה לנכרים. רבי שמואל בר נחמני אמר: מפני גאוותה של מלכות שמים. ומי איכא בכיה קמיה הקדוש ברוך הוא? והאמר רב פפא: אין עציבות לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר +דברי הימים א' ט"ז+ הוד והדר לפנינו עז וחדוה במקמו! - לא קשיא: הא - בבתי גואי, הא - בבתי בראי. - ובבתי בראי לא? והא כתיב +ישעיהו כ"ב+ ויקרא ה' אלקים

(1) תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף יד עמוד ב

תנו רבנן: ארבעה נכנסו בפרדס, ואלו הן: בן עזאי, ובן זומא, אחר, ורבי עקיבא. אמר להם רבי עקיבא: כשאתם מגיעין אצל אבני שיש טהור אל תאמרו מים מים! משום שנאמר +תהלים ק"א+ דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. בן עזאי הציץ ומת, עליו הכתוב אומר +תהלים קט"ז+ יקר בעיני ה' המותה לחסידיו. בן זומא הציץ ונפגע, ועליו הכתוב אומר +משלי כ"ה+ דבש מצאת אכל דרך פן תשבענו והקאתו. אחר קיצץ בנטיעות. רבי עקיבא יצא בשלום.....

(2) תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טו עמוד א

אחר קיצץ בנטיעות, עליו הכתוב אומר +קהלת ה' אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. מאי היא? חזא מיטטרון דאתיבא ליה רשותא למיתב למיכתב זכוותא דישראל, אמר: גמירא דלמעלה לא הוי לא ישיבה ולא תחרות ולא עורף ולא עיפוי, שמא חס ושלום שתי רשויות הן. אפקוהו למיטטרון ומחיוהו שיתין פולסי דנורא. אמרו ליה: מאי טעמא כי חזיתיה לא קמת מקמיה? איתיהבא ליה רשותא למימחק זכוותא דאחר, יצתה בת קול ואמרה +ירמיהו ג'+ שובו בנים שובבים - חוץ מאחר (גירסת הב"ח: שידע כבודי ומרד בי), אמר: הואיל ואיטריד ההוא גברא מההוא עלמא ליפוק ליתנהי בהאי עלמא. נפק אחר לתרבות רעה. נפק אשכח זונה, תבעה. אמרה ליה: ולאו אלישע בן אבויה את? - עקר פוגלא ממישרא בשבת ויהב לה. אמרה: אחר הוא.

(3) תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ג עמוד א

שבת של רבי אלעזר בן עזריה היתה..... ועוד דרש: +דברים כ"ו+ את ה' האמרת היום וה' האמירך היום אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם - אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב +דברים ו'+ שמע ישראל ה' א-להינו ה' אחד, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר: +דברי הימים א' י"ז+ ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ואף הוא פתח ודרש: +קהלת י"ב+ דברי חכמים כדרבנות וכמסמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרעה אחד. למה נמשלו דברי תורה לדרבן? לומר לך: מה דרבן

צב-אות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגר שק!
- שאני חרבן בית המקדש, דאפילו מלאכי שלום בכו, שנאמר +ישעיהו ל"ג+ הן אראלם צעקו חצה מלאכי שלום מר יבכיון. +ירמיהו י"ג+ ודמע תדמע ותרד עיני דמעה כי נשבה עדר ה' אמר רבי אלעזר: שלש דמעות הללו למה? אחת - על מקדש ראשון, ואחת - על מקדש שני, ואחת - על ישראל שגלו ממקומן. ואיכא דאמרי: אחת על ביטול תורה..... תנו רבנן: שלשה הקדוש ברוך הוא בוכה עליהן בכל יום: על שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, ועל שאי אפשר לעסוק בתורה ועוסק, ועל פרנס המתגאה על הצבור.

6) תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ט עמוד א

משנה. מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג - חוגג את כל הרגל, ויום טוב האחרון של חג. עבר הרגל ולא חג - אינו חייב באחריותו, על זה נאמר +קהלת א'+ מעוות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות. רבי שמעון בן מנסיא אומר: איזהו מעוות שאינו יכול להתקן - זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר. אם תאמר בגונב וגוזל - יכול הוא להחזירו ויתקן. רבי שמעון בן יוחי אומר: אין קורין מעוות אלא למי שהיה מתוקן בתחילה ונתעוות, ואיזה? זה תלמיד חכם הפורש מן התורה.

7) תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף יב עמוד ב

וחשך וענן וערפל מקיפין אותו, שנאמר +תהלים י"ח+ ישת חשך סתרו סביבותיו סכתו חשכת מים עבי שחקים. ומי איכא חשוכא קמי שמיא? והכתיב: +דניאל ב'+ הוא (גלי) +מסורת הש"ס: [גלא]+ עמיקתא ומסתרתא ידע מה בחשוכא ונהורא עמה שרא! - לא קשיא: הא בבתי גואי, הא - בבתי בראי.

8) תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף יג עמוד ב

כתוב אחד אומר +דניאל ז'+ אלף אלפי ישמשונה ורבו רבבן קדמוהי יקומון וכתוב אחד אומר +איוב כ"ה+ היש מספר לגדודיו! - לא קשיא: כאן - בזמן שבית המקדש קיים, כאן - בזמן שאין בית המקדש קיים, כביכול שנתמעטה פמליא של מעלה.

9) תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף יד עמוד א

כתוב אחד אומר +דניאל ז'+ לבושה כתלג חור ושער (רישיה) +מסורת הש"ס: [ראשה]+ כעמר נקא, וכתוב +שיר השירים ה'+ קוצותיו תלתלים שחרת כעורב! - לא קשיא: כאן בישיבה, כאן - במלחמה. דאמר מר: אין לך נאה בישיבה אלא זקן, ואין לך נאה במלחמה

אלא בחור. כתוב אחד אומר +דניאל ז'+ כרסיה שביבין דנור וכתוב אחד אומר +דניאל ז'+ עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתב! - לא קשיא: אחד לו ואחד לדוד. כדתינא: אחד לו ואחד לדוד, דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי יוסי הגלילי: עקיבא! עד מתי אתה עושה שכינה חול! אלא: אחד לדין ואחד לצדקה.

10) תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טו עמוד ב

ורבי מאיר היכי גמר תורה מפומיה דאחר? והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב +מלאכי ב'+ כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא, אם דומה הרב למלאך ה' צבאות - יבקשו תורה מפיהו. ואם לאו - אל יבקשו תורה מפיהו! - אמר ריש לקיש: רבי מאיר קרא אשכח ודרש +משלי כ"ב+ הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי. לדעתם לא נאמר, אלא לדעתי. רב חנינא אמר מהכא: +תהלים מ"ה+ שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך וגו'. קשו קראי אהדדי! - לא קשיא, הא - בגדול, הא - בקטן. כי אתא רב דימי אמר, אמרי במערבא: רבי מאיר אכל תחלא ושדא שיחלא לברא. דרש רבא: מאי דכתיב +שיר השירים ו'+ אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל וגו' למה נמשלו תלמידי חכמים לאגוז? לומר לך: מה אגוז זה, אף על פי שמלולך בטיט ובצואה - אין מה שבתוכו נמאס, אף תלמיד חכם, אף על פי שסרח - אין תורתו נמאסת. אשכחיה רבה בר שילא לאלוהי, אמר ליה: מאי קא עביד הקדוש ברוך הוא? אמר ליה: קאמר שמעתא מפומייהו דכולהו רבנן, ומפומיה דרבי מאיר לא קאמר. אמר ליה: אמאי? - משום דקא גמר שמעתא מפומיה דאחר. אמר ליה: אמאי? רבי מאיר רמון מצא, תוכו אכל, קליפתו זרק! אמר ליה: השתא קאמר: מאיר בני אומר: בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת - קלני מראשי, קלני מזרועי. אם כך הקדוש ברוך הוא מצטער על דמן של רשעים - קל וחומר על דמן של צדיקים שנשפך.

11) תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טו עמוד ב

אשכחיה שמואל לרב יהודה דתלי בעיברא דדשא וקא בכי. אמר ליה: שיננא, מאי קא בכית? - אמר ליה: מי זוטרא מאי דכתיב בהו ברבנן +ישעיהו ל"ג+ איה ספר איה שקל איה ספר את המגדלים. איה סופר - שהיו סופרים כל אותיות שבתורה, איה שוקל - שהיו שוקלים קלין וחמורין שבתורה. איה סופר את המגדלים - שהיו שוין שלש מאות הלכות במגדל הפורח באויר. ואמר רבי אמי: תלת מאה בעיי בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר. ותנן: שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא, אנן מה תהוי עלן? - אמר ליה: שיננא, טינא היתה בלבם. אחר מאי - זמר יווני לא פסק מפומיה. אמרו

עליו על אחר, בשעה שהיה עומד מבית המדרש הרבה ספרי מינין נושרין מחיקו. שאל נימוס הגרדי את רבי מאיר: כל עמר דנחית ליורה סליק? - אמר ליה: כל מאן דהוה נקי אגב אימיה - סליק, כל דלא הוה נקי אגב אימיה - לא סליק.

12) תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף כז עמוד א
אמר ריש לקיש: אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל, קל וחומר ממזבח הזהב; מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב, כמה שנים אין האור שולטת בו, פושעי ישראל שמלאין מצות כרמון, דכתיב +שיר השירים ד' + כפלח הרמון רקתך, אל תקרי רקתך אלא רקנין שבך - על אחת כמה וכמה.
הדרן עלך חומר בקודש וסליקא לה מסכת חגיגה